

Daê, mı hêfê to guret

Qesey kerdox: Ali Başar, Duisburg 1976

Nostox: Zilfi Selcan

Waxtê hervê Dêrsımı vi. Hokmatê Tırku esker ontı vi ma ser. Eskerê Tırku pê namusê ciniu kay kerdêne. Nae sero hetê Dêrsımê şiarqı de aşırınê Kırmancıye esker ho werte nêverda. U waxt hetê Paxi de Çemê Harçiki sero, hokmatê Tırku pırdo de darê vırastı vi. Wastena hokmatê Mıst Kemali a biye ke, seıra esker bover vışıyo, sola kounê Dêrsımı işgal kero, bınê bandıra ho kero. Aşırê Dêrsımı çıturi ke gınay po, na qesa qewul nêkerde. Aşıra Demeni şıye, pırdo darê fişt ra cı, vêsna. Sevevo bin ki u vi ke, hokmati, Kırmancunê Dêrsımı ra esker wast. Dêrsımızı ki hata u waxt Tırku rê eskeriye nêkerdêne, coka na qesa qewul nêkerde. Pırdê Paxi ke vêsna, hokmatê Mıst Kemali na mesela kerde mane, esker ont hetê Paxi ser. Pax, u waxt nahıya vi. Mudur ve qereqol ra tede bi. Dewa ma Çuxure de, rozê sodır ma hesarê cı bime ke, eskeri dormê dewa ma gureto, onciyê koun u gavanu ser. Ez u waxt hona domonek biune, xevera mı dina ra çine biye, aqlê mı toay ser nêşiyêne. Mı niada ke, moa mı şıye, tumanê de sıpê u paki ardi, day mı ra. Kincê mınê qılêrini pêro vurnay. Mı moa ho ra pers kerd, vake:

- Daê, ma kata some? Moa mı dot ra vake:

- Cigera m', ho rê some veyve.

Eskeri, ma sarê Çuxure, cüyınê peê boni de kerdime ve top, dorme ro ma gureto. Şüariun u piyadu ra caê hard nêoseno. Esker pêro, eve çeko. Yê mınê mı ki zaranca de mı biye, zof bi vi banok. Zu ke şiyêne, hêni ra uwe ardêne, a ki dıma onciyêne, tey şiyêne. Mınê ho ki zof cı ra haskerdêne, saê ke roştia çımunê mı biye... Eskeri ke ma cüyın de dayme arê, mı niada ke, zaranca mı remê. U vıradê hêgay ra remena, sona. Mı çıturi diye ke remena, ez ki dıma vıstune ke, sola pê bicêrine. Dae de eskerê uza ra xeleşiya ra, verda ve mı dime, dipçigê tıfongi çıturi ke da ve mı ro, ez gınune hard ro. Goni lew u pırnikunê mı ra amê. Sarê dewe ke mı de şêrkerd, tede bervay. Şin u şıwan kot de. Bervisê ma ver hard u asmê naleno. Ez amune, kotune vırra moa ho. Zaranca mı ki eskeri ver remê, şıye, biye vindi. Eskeri, ma şırit u resenu ra girê dayme, kerdime qelfe ve qelfe, berdime. Waxto ke ma kerdime ra rast, raa ma sero zu vae biye. Ma çıturi ke vae seıra vêrdime ra, waa mına pile biye çot, dest da too, mırdoşê uwe gurete, kuye riyê mı ra ke, sola goni riyê mı ra şêro. Dae de eskerê xıl bi, uşıra tıfongia çeçere onte we, bar kerde, mianê waa mı de dê pıro. A uşıre henı ke dano we, dano pıro, hawa ra vana 'çiwıww, çiwıww'! Waa mı ki bervena, çikena, cigerê ho benê letey. Ma ki pêro berveme, hard u asmê name piya. Hêştıri riyê ma ra vanê 'gurr ...' yêne war. Waa mı ki rew ra wastı vi. Waştıyê ho ki Kêla ra Xıdê Hemê Weli vi, zovına qelfe de vi; u ki gıredaê vi. Eskeri ke da waa mı ro, ey ki hêvetu ver ho ont ra, ont ra, zırça. Ho da we, da hard ro, vake:

- Ero teresêne! Sıma çıturi danê waştıya mı ro! Mı raverdê ke, ez de çı u çınaê sıma nine!

Çıqaşı ke ho raonco ki, ma tede gıredaêime. Dae sero eskeru verda ve cı, na defa ki cêray ra dey ser. Henı ke da pıro, henı ke da pıro, fıst ve roy ver. Bervisê ma Çuxurızu ver, kemer u kuç vêseno, hard u asmê naleno. Ma dayme arê, berdime hetê Pulê Geme. Uza hêgaê bi, cao ke çola, ma a çole de vındarnayme. Emır da, vake:

- Pêro ronisê, her kes hurêndia ho de vındo!

Ma tede zu ca de dayme arê. Dormê ma pırê eskeriyo. Henı ke amo, henı ke amo, i koy, i hêgay zê qımile guretê. Ma ki ho dorme de niada ke, dormê ma de her ca meterıs gureto, pêroyine tıfongi çarnê ra ma ser. Moa mı vake:

- Nia de, 'tomatik' hao haza ro, pê dey ma qırkenê.

Mı ki niada ke, dı lingê ho osenê, lule ki çarno ra hetê ma ser. Mı moa ho ra pers kerd, vake:

- Daê, 'tomatik' çiko? Moa mı vake:

- Cigera m', pê ine ma ita qırkenê!

Moa mı çıturi ke henı vake, ters kot mı zere. Ez ki hona qızkêko, aqlê mı koti ra şêro ser. Hama, qe ho vıra nêkan, moa mı ke mı ra henı vake nêvake, çımê mı i tomatiki ra mendı. Mı tersunê ho ra ho hard ra qıştkerd, bota şıne, moa ho ine ra tenê kotune düri. Moa mı ki mı ra gıra vana:

- Meso, ita vınde.

Ae ki ho mı dime ra qışkerd, lınga mı de pê guret, ez ontune leê ho, vake:

- Kata sona? Mı vake:

- Daê, ez ho dan ra yan ke qersuna tomatiki ro mı nêgıno.

Dae sero moa mı sarê ho sana ra, gırgıriye we, bervê, vake:

- Bıko, ça mı ra kuna düri, bê ita leê dakıla ho de vınde ke, astê ma têwerte kuyê.

Ez indi leê moa ho de vınetune. Kes nêtoreno ke bilewiyo, ya ki hurêndia ho ra pay urzo. Eskerê Tırku deqê de reê anons keno, vano:

- Kes hurêndia ho ra nêlewiyo, era pay nêurzo! Kamo ke ust ra pay, name pa!

Bıra germo, germo, heni germo ke, ma a çola hêgayde, adır u kıla tızia amnoni veıra vêseme. Tızia amnoni heni dana astune ma de ke, tı vana adır voreno. Ma ki uza vêsan u têsâ kotime, fekê ma biyo zıp u züa, hêvetu ra lewê ma qılaşıyê ra. Eskerê Tırku dilapê uwe ma nêdano. Dı rozi ma uza vındarnayme, derd u heşirêna ke ma kotime cı, dısmêni ser de nêro. Cini u cüamerdi, pil u qız, çêl u çuk, têde zerê i hêgay de meser biyaêime. Taê vanê: 'ma qırkenê', taê vanê: 'Ma qırnêkenê.' Hama leto zêde vanê: 'Ma rê mendene çına.' Waxt perozo. Tızı cor de dana ma de. Leê ma de dı tenu puç u postalê ho veti, dormê ho de şêrkenê, vanê:

- Ma rememe. Dae sero moa mı cêrê vero, cêrê sero, vake:

- Lao nêvo sima biremê! Haq kenê ke sima çıyo henê caverdê, ala tenêna savırkerê. Sima ke nıka remay, riwalê sımara, na zalımı kokê ma têdine ita anê.

Çıke moa mı niya ra avê ki meserbiya, qırkerdene ra xeleşiya. Reê qersune gına ro cı, peê pasna de kerda dırvetın. Moa mı oncia cêrê vero, cı rê zıar u diari dekernay, vake:

- Lao ezo bextê sima de ke, sima vınderê, meremê; Nıka hona ma qırnêkenê, mı d'irê rey diyo. İne key ke 'esase' (firike) dê pıro, u waxt tomatik finê ra cı. Honde ke esase pıro nêdê, vınderê, ala sebena. Na qesunê moa mı sero, hurdemêna cüamerdi texeliyay. Nıka ki, ma gos name ro ser ke, ala key esase danê pıro. Ma dormê ho de niadame, i qumandaru çadıri sanê gılê puli, esker peê tomatiku de (axırmakinade) hazır vıneto. Pêro esase sero vındenê. Ma reê hesare cı bime ke, şüariyê diar de veziya; eke ostorê vao pır ra, ramıt ve çadıra qumandarê Tırku ser. Tenê waxt ke vêrd ra, amey ma ra vake:

- Raurzê! Ma uştime ra. Ma ra vake:

- Destunê ho pêrode, vazê: 'Yaşa, yaşa, Mustafa Kemal Paşa!'

Nu, waxtê merdeno, her çıqaş ke zerê ma nêvano, fekê ma vano. Ma ki zê vatena ine vake. Pêro destunê ho dane pêro, heni zirçenê ke, kounê Çuxure ve Karsniye ra veng fisto tê, zingenê. Maê ho ki, pêro beme sa ke, ma qırnêkerdime verdayme ra. Çıturi ke ma verdayme ra, indi hetê dewa ho ser şime. Rae sero çêê bi, tede barıx na vi ro, hemgê kerdêne arê. Ma reê niada ke, eskerê Tırku zerê çeyi de çiyê pay ra nêverdo. Bın fisto ra ser, qav u qacaxi pero sıkıtê, kerdê têzeze. Çüal u xaşi, postê ronê toraqi têde sungi kerde, ardi-marđi pêro verdê de, kerdê hard. Eve zovına qese zu adır pa nêno. Zovına cıl u cokê ma, qav u qacaxê ma, pêro werane kerdê. Verê çêveru de ki, barıxê hemgêni rızno, pêro gureto, esto zerê hope. İ mêşi têde merdê kotê ra uwe ser. U hemgên pêro hope de erziyo pêser. Ma ki vêsaniye ver qırbime. Ma ra her zuy dest da to, lopê hemgên guret, ho rê rae ra hem weme, hem ki some. U waxt ma niada ke, Axlere Çuxure haê qelfê ma ra bınê ra, şirit u resenu ra gıredaê, kerdê peya, fistê ra rae benê. Yê ine hırıs u hirê sarıy bi. İ berdi, ma ra fışti düri. Nêzoneme ke, kata benê. Peyniye de heşiyayme pê ke, zalımu berdê, verê Kertê Mazgêrdi de qırkerde. ... Ma şime çê ke, çi miyê ma kerdo têsar u têbın ra. Ron monê ma, toraq moraçê ma, ardê ma, têde verdê de. Çê ma pêro tolan kerdo, berdo. Çêo ke tolan nêkerdo, çino. Ma pers kerd, peyniye de xevere gurete ke, mudırê Paxi qav u qacaxê ma, cıl cokê ma, têde dardê we, guretê berdê. D'irê rozi ra tepiya ez ve moa ho ra kotime ra rae, şime leê mudırê Paxi, Abbas Timurkeleşi. Mavênê Çuxure u yê Paxi satê onceno. Ma ke şime, mordemo de zondar fışt ra ho, tey berd. İ mêriki Tırki zonêne. Ma tey berd ke, sola ma rê berfekêni bıkeru. Ma ke reştime Pax, şime, dayra Mudiri de kotime zeze ke, zu hao peê masa de ronıştao, pırêno de derg pıraru. Na pırêno sıpêo ke Aravi kenê pay, uyo. Berfekê ma vake:

- Mudır Beg, zu hermete ama, mêrdê ho kışıyo, viaa; domonê ho sey kotê, bêkêsa. Sima qav u gacax u cıl u cokê nine 'xeletiyê' ra ardê. Nıka ki amê, peyser wazenê.

Berfekê ma çıturi ke heni vake, Mudırê Tırki dot ra perskerd, vake:

- Kama, koti rawa? Berfeki vake:

- Çuxuriza.

Dae de mudır Timurkêles tilê ho ser bi, zırça ra ma ser, vake:

- Çıturi yêna, mı ra niya vana! Mal malê xeznao, sîma tırto berdo. Ma ki şime, peyser ard. Koti ra amê uza ra şêre!

Nae sero moa mı vake:

- Yê ma toaê de ma çino, ma bêkês u feqirime. Malê ma peyser bîde. Ma ve araqê çarê ho, eve emegê destunê ho ciando, gureto. U ça malê xezna vo! Sîma ma ra çı wazenê? Ça yêne dızdeni kenê? Ça yenê eê ma tolankenê benê?!

Moa mı çıturi ke niya perna ra ser, mudır uza ra xeleşiya ra, ame, da ve moa mı ro. Yê mı ki, biraê de mîno qızkêk bi, vırara moa mı de bi. Çıturi ke da pîro, u ki vırare ra pefa, şî gına ve hard ro. Heni ke da moa mı ro, ae pê kaleka ho guret, zırçêêê, zırçêêê gînê hard ro. Timurkêles ve lingu veziya ro moa mı ser, sanê ve paskulu ver. Tezelê şiyay rê ke, ez ki hona domono. Çimê feleki ve kor vê ke, zorê mı cı nêsono. Ho rê bervan, bervan, hard u asmê nan piya. Se kerine! Dez henî ke dano ra astunê mı ke, na zulimê faşistunê Tırku coru mı vira nêsono. ... Mudırê Tırku moa mı ra her mîlqiyo de henê kerdêne ke, nıka riyê mı dezeno ke, bicêrine ho fek. Peyniye de vake:

- To ra van, sona so, nêsona ki, to ban erzan qawısa cendermu!

Dae sero ez bervan, cêran moa ho vero van:

- Daê, hayde şime, çî-miyo ke çê ma ra tırto ardo, cı rê zehir u zuqım vo! Dakıla m' urze şime, malê dina se kena?

Moa mı bervenaaa, bervenaaa, her zoto de henê dana zulımkariya faşistunê Tırku ro ke, cigera mı bena letey. Teseliya ma ke kote, ho rê uştime ra, kotime ra rae, şime dewa ho. Dae ra tepiya Dêrsım de, hona herv nêqedia vi. Hetê Heyderun u Demenu de çêrunê Kırmancu eskerê Tırki de hona dêne pêro. Tırku Kêla Seynu de meterıs guretı vi. Uza ra eve top u tıfong bover ra nêne qolê Kırmanciye ra. Heto zu ra ki, bayloz (taara) amêne, bombey estêne ma ser. Moa mı paço de sur kerdı vi pıstunê mı, ez kerdı vi temey: - Bıko, niade, bayloze ke yêna na paçık rasane, u waxt bomba nêzerena, ho rê vêrena ra sona. Mı ki qesê moa ho guretı vi, waxto ke bayloze amêne mı sefa vêrdêne ra, mı u paçıkê huyo sur vetêne, sanêne ra ke, sola pêskarê ma nêbo. Her çıqaş ke ma qır nêkerdime, zovina caune Dêrsımı de pil u qız, çêl u çuk, cini u cüamerdi têde qırkerdi, eşti pêser. Qaz verdêne ra ser, adır nêne pa. İyê ke nêvêsnêne, meytê dine ki estêne çolun u deru. Ma ke rae ra şiyêne, i astey hard ra rafistey vi. Ma rozê şime zu koê, eke astey mastey, kinci mınci pîrê. Çênun u ciniu zulimê faşistunê Tırku ver, ho kou ra esto war ke, sola era dest nêkuyê. Ciniyê ke kotêne ra dest, berdêne pê 'kay kerdêne'. İ ki, merdene rê razı vi, qesa nianêne coru qewul nêkerdene. Ya şiyêne ho estêne çem, tede xenekiyêne, ya ki ho aşê ro estêne war, pa biyêne pirtley mendêne. Cao ke mın u moa ho di, uza, a lesa hermetu poa vi, şî vi. Hama astey hona zerê fıştanu de mendı vi. İ fıştanu kou ra henî sur kerdêne. İ porê şiaê dergi kemer ra mendı vi. Moa mı şiyey, zu porê kerd qevda ho, fışt ra hawa, u por henî astê saşey ra qılayia ra ame. Mı ke ni diyêne, zerê mı girgiriyêne we, moa mı ki sero bervêne.

Qırımê Dêrsımı sefa indi xelê waxt vêrdı vi ra. Ma Çuxure ra bar kerdı vi, şî vi suka Xarpêti. Ez u çax de indi bi vi pil, bi vi cüamerd. Xarpêti de d'irê olvozê mı bi, ma ho rê piya feteliyêne, xeceliyêne. Rozê ma hetê Kêla Xarpêti ser şime; şime zu hêni sero niştıme ro. Ma ke tenê oroşiyame ra, tenê uwa serdine simite, ho rê kotime qesu. Tenê waxt ke vêrd ra, ma niada ke, zuyo de kokımo desteçoganın ame. Taê vera uşti ra pay vake:

- Mudır Beg tı xêr ama.

Ca da cı. Mı çıturi ke 'Mudır Beg' hesna, xaxê mı recefiay. Mı savır nêkerd, cı ra pers kerd, vake:

- Beg Efendi, tu koti mudıreni kerde? Vake:

- Heey ewladê m' hey, qe persmeke! Koti vana, mı uza kerde. Mı Şiverge de kerde, Mardin de kerde, Pax de kerde. ... Mı ra Abbas Timurkêles vanê. ...

Çıturi ke 'Timurkêles' vake, xaxê mı recefiay. Dest u paê mı cêriay, i gosê mı zingaaay, zingaaay. ... Verê çımunê mı bi mız u duma, dina mı sero çerexiye, biye teng u tariye. Mı nêzona ke, mı rê se vi. Ez oncia amune ra ho, mı na rae eve hêrs pers kerd, vake:

- Tu ez naskerdo? Ez Pax rao! Ey ki dot ra vake:

- Tı Pax de çê kamızı sari rawa? Mı vake:

- Yêno ra to viri, manê tu ama Çuxure de zu çêê ra qav u qacaxi, cıl coki tırti berdi; zu ki wayira de i çêyi biye, cinika de viaê biye, eve domonunê ho ra biye; amê ke to ra çiyê ho bicêro; tu ki da pıro, eve lingu veziya ro ser; yêno ra to viri, tu a cinike ra vake: 'Wazena, ez tu nıka qawısa cendermu

erzine, pê to 'kaykerê'? Yê cinîke ki lazê de huyo sey lewe de vi. U lazeko sey ki, a na xorto ke nîka to ra na qesu vano, uyo! Mî gîrmîkê dê ve şênê ho ro, vake: 'U lazeko seo ke van, ezune!'

Mî çituri ke niya vake, nu tersa, zonê ho cêriya, dest paê ho recefiay. Yê minê mî ki, u ezîatê eskerê Tîrki, u pîrodayis, a goni, i tîfongi yê nê ra çîmunê mî ver; verê çîmunê mî biyo mîz u duma. Ez xeleşîune ra, eve hêrs biune pîro, guret da we, da ve hard ro, kerd binê lingunê ho. Heni ke dan pîro, heni ke dan pîro, cî rê yamaniye an. Mî lew pîrnîki pa nêverday, goni cî ra erzina tever. Mî rînd lûya ra, hata ke bolmis bi, bi ve huskhol mend. Mî u heni uza caverda, remune. Ez ki, heni ke vozdan, heni ke vozdan, van 'sola şêri, xevere moa ho dine'. Vostune, şîune çêver de kotune zeê. zîrçan, van:

- Daêêê, daêêê! Moa mî tersê, amê vake:

- Çîko, sebi? Mî vake:

- Dakîlê, mî hêfê to guret! Moa mî, sasbiye, vake:

- Tu da kami ro? Mî vake:

- Dadakîlê, mî hêfê to guret! Moa mî oncia pers kerd:

- Cigera m' hêfê çînayio, tu guret? Mî ki vake:

- Daê manê Pax de mudîrê bi, ame vi, çê ma tolan kerdî vi, berdî vi. Ma ki şime ke, cî ra bicême, ey ki sero da to ro ... A mî da ve i mudîri ro, hêfê to cî ra rînd guret!

Daêde, moa mî vîrare fiste mî ra, gîrgiriye we, bervê, hêştîri çîmu ra guriay. Hem ki biye sa. A ke heni bervê, zeê mî zonda, ez ki tey bervune. Moa mî ke tenê amê ra ho, vake:

- Ez qedaê lazê ho bicêrine. Tu hewl kerdo ke, hêfê moa ho gureto. Hama zalîmunê Tîrki ra tek teyniya zu hêfê mî cêriyo, se kerine. Na teyniya yê çê ma niya ke! Derd, tek zu derdê mî u to niyo, bîko. Nu derd, derdê ma mîletê Kîrmanciyo. Key ke hêfê mîletê Kîrmanci cêriya, zeê mî u waxt hona oroşino ra! ...

Peyniye

Rastkerdisê imla: Mamekiye, 06.11.2016